

Др Бранислав Ристивојевић*

УТИЦАЈ ПОЛИТИКЕ НА РАЗВОЈ И УОБЛИЧАВАЊЕ МЕЂУНАРОДНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

Наука је одавно означила неколико препрека у развоју и уобличавању међународног кривичног права. Рад је посвећен осветљавању односа политике, као једне од најснажнијих таквих препрека, и међународног кривичног права, односно установа његовог правосуђа. Историја међународног кривичног права је историја политичког уплива у њено уобличавање и примену, с тим да је она једина препрека која има двојаки утицај на међународно кривично право. Уплив политике је колико терет за међународно кривично право, толико је и нужан за њено постојање. Осим што спречава, она истовремено и подстиче њен развој. Право и политика су нераскидиво везани у међународном кривичном праву. Не опходни су једно другом да би међународно кривично право деловало, али се налазе у сталном сукобу у којем политика преовладава и спутава право.

Кључне речи: *Међународно кривично право. Међународни кривични суд. Ад хос трибунали. Политика.*

1. УВОД

Развој и уобличавање међународног кривичног права сусрећу се са мноштвом препрека које доводе у питање и саму будућност ове правне гране.¹ Те препреке су бројне и разноврсне. Свака грана права која жели да буде међународна у првом реду мора да надвлада суверенитет држава.² Такође, она мора да буде способна да премости

* Аутор је доцент Правног факултета Универзитета у Новом Саду, *B.Ristivojevic@pf.uns.ac.rs*.

¹ Фихтелберг сматра да се у међународном кривичном праву преклапају различите правне и политичке традиције и различите културе и да оно мора да над њима има превласт, Aaron Fichtelberg, „Liberal Values in International Criminal Law“, *Journal of International Criminal Justice* 1/2008, 11.

² Државе љубоморно чувају за себе право кажњавања (*ius puniendi*) као једну од најочитијих одлика суверенитета.

разлике у културама и правним системима својственим појединим деловима света. Као једна од најзначајнијих оваквих препрека одавно је означена и политика.³ Управо она ће бити средиште овог рада.

Историја међународног кривичног права је историја политичког уплива у њено уобличавање и примену, с тим да је она једина препрека за коју се у доктрини тврди да има двојаки утицај на међународно кривично право. Уплив политике је колико терет за међународно кривично право, толико је и нужан за њено постојање и деловање.

Првенствени задатак овог рада је да истражи везу политике и међународног кривичног права, односно међународног кривичног правосуђа. На које се све начине оличава ова веза, односно који су све појавни облици ове везе? Који су механизми за вршење тог утицаја? Да ли су све последице ове везе намераване или су неке случајне?

Посебан осврт је неходан на другу димензију ове везе, односно подстицајни уплив политике на међународно кривично право. Да ли постоји могућност да један исти чинилац има вишезначан утицај на међународно кривично право, како тврди Остин Турк (*Austin Turk*) својом теоријом политичког криминалитета?⁴

Да би се описана веза доказала, мора се упоредити историјски развој међународног кривичног права с историјским развојем глобалних међународних политичких односа. Стога ће излагање у раду следити историјску генезу међународног кривичног права и међународног кривичног правосуђа. Наука је одавно утврдила да ова грана права имала не устаљен и постепен, већ повремени и скоковити развој. Дугачки периоди застоја и таворења смењују се са краћим и бурним периодима развоја и цветања. Уколико су ови „скокови“ нераскидиво хронолошки повезани са главним светским политичким токовима, односно политичким епохама, та веза би доказала полазну поставку рада.

2. СУЂЕЊА НАКОН ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА: СТВАРАЊЕ ПОТКЕ

Скоро сви покушаји суђења за злочине извршене у Првом светском рату јесу примери уплива политике у међународно кри-

³ Зоран Стојановић, *Међународно кривично право*, ИП Јустинијан, Београд 2004, 204.

⁴ Austin Turk, *Political Criminality*, Sage, Thousand Oaks, CA 1982, нав. према John Hagan, Scott Greer, „Making War Criminal“, *Criminology* 2/2002, 232-234.

вично право или, боље рећи, у оне вредности које стоје у основи међународног кривичног права.

Неуспех Версајског уговора о миру, односно његових чл. 227 и 228, према којима је требало да се установи један међународни суд да суди немачком цару Вилхелму II, најбоље говори о томе. Холандија је одбила да изручи немачког цара.⁵ Сличном закључку води и однос Сила савезница према Турској након завршетка Првог светског рата. Први мировни уговор између Савезника и Турске, Уговор из Севра, потписало је 20 држава, али нису Турска и САД, стога је разумљиво зашто је пропао. Уговор из Севра у чл. 226 предвиђа обавезу Турске да преда Силама савезницама све особе које оне траже као осумњичене за извршење ратних злочина, без обзира на поступке које ће се можда повести у Турској. Члан 230 предвиђа обавезу Турске да изручи особе које су одговорне за „масакре“ извршене у време трајања ратног стања на територији која је 1. августа 1914. године била део Турске. Други мировни уговор, потписан 1923. године у Лозани, није садржавао одредбе о предаји одговорних за „масакре“. Штавише, део политичког договора око уговора је била тзв. „Декларација о амнестији“. Овим актом је извршена амнестија свих дела извршених између 1914. и 1922. године.⁶ Тако су покушаји да се суди за најстрашније злочине учињене у Првом светском рату доживели неуспех.⁷ По свему судећи, разлог за овакво стање је чињеница да до окончања Првог светског рата није дошло потпуним поразом једне од зараћених страна, па самим тим није створена неравнотежа у односу политичких снага на међународној равни која би водила наглом развоју међународног кривичног права.

3. ПЕРИОД ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

Након ових покушаја да се суди за ратне злочине, у периоду између два светска рата није било значајнијих дешавања на пољу међународног кривичног права. Изузетак би био неуспешан покушај

⁵ Потпуно о томе Владан Василијевић, *Међународни кривични суд*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд 1968, 14 16.

⁶ Басијуни сматра да је страх неких влада да приступе кажњавању злочина из Првог светског рата учинио да норме о човечности немају генерално превентивно дејство, Mahmoud Cherif Bassiouni, *Crimes Against Humanity in International Criminal Law*, Kluwer Law International, The Hague London, 1999, 67 68. Пун текст Уговора из Севра и Уговора из Лозане, <http://www.lib.byu.edu/~rdh/wwi/versa/sevres1.html>, 25. мај 2005.

⁷ Kyle Jacobson, „Doing Business With The Devil: The Challenge Of Prosecuting Corporate Officials Whose Business Transactions Facilitate War Crimes And Crimes Against Humanity“, *Air Force Law Review* 56/2005, 169 170.

међународне заједнице да се уобличи правни акти једног правосудног тела које би судило само за дело међународног тероризма.⁸ Овај дводеценијски период замирања међународног кривичног права одговара периоду релативне равнотеже снага у међународним политичким односима. Окончање Другог светског рата потпуним поразом Немачке и Јапана, створило је нову неравнотежу у међународним политичким односима, што се повољно одразило на развој међународног кривичног права. Основана су два међународна војна суда.

4. ПОСЛЕДЊЕ БИТКЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА: НИРНБЕРГ И ТОКИЈО

Међународни војни судови у Нирнебергу и Токију трпе скоро неподељена мишљења да су политичка правосудна тела на којим је тријумфовала правда победника.⁹ ¹⁰ Најјача критика долазила је управо из пера оних који су се највише и залагали да појединци постану субјекти кривичне одговорности у међународном праву. Тако је Келзенов став да Нирнбершка пресуда не би смела да постане прецедент данас општеприхваћен.¹¹ Поступци Совјетског Савеза према људима на просторима које је окупирао након рата могу подвести под три од четири тачке Нирнбершке оптужнице.¹² Чини се да ни остале државе савезнице нису биле невине у том погледу, о чему све-

⁸ В. Василијевић, 19 22.

⁹ Jonathan Charney, „Editorial comment: Progress in international criminal law?“, *The American Journal of International Law* 2/1999, 464; Group of authors, „Developments in Law: International Criminal Law“, *Harvard Law Review* 7/2001, 1956.

¹⁰ У науци постоје и супротна мишљења, која су у мањини, да суђења у Нирнебергу и Токију нису била неправедна, већ обрнуто, да су она пример међународне правде и поштења и да су дала значајан допринос међународном праву. Ови ставови нису могли да занемаре раније наведене неправилности и пропусте, Mahmoud Cherif Bassiouni, „The Establishment of A Permanent International Court. Historical Survey: 1918 1998“, *International Criminal Law III* (eds. M. C. Bassiouni,), Transnationals Publishers, Ardsley New York 1999, 605; John Pritchard, „The International Military Tribunal for the Far east and the Allied National War Crimes Trials in Asia“, *International Criminal Law III* (eds. M. C. Bassiouni,), Transnationals Publishers, Ardsley New York 1999, 141.

¹¹ „Ако би се Нирнбершка начела прихватила као узор за будућност, онда би силе победнице судиле припадницима власти побеђених држава на основу једнострано одређених кривичних дела са повратним важењем. Надам се да ово ни када неће постати прецедент“, Hans Kelsen, „Will the Judgement in the Nuremberg Trial Constitute a Precedent in International Law“, *International Law Quarterly* 1947, 171, нав. према Danilo Zolo, „Who is Afraid of Punishing Aggressors“, *Journal of International Criminal Justice* 4/2007, 802.

¹² Spyros Economides, „The International Criminal Court: Reforming the Politics of International Justice“, *Government and Opposition* 1/2003, 35. Нирнберг је био високо исполитизован: Richard Overy, „Essay“, *From Nuremberg To The Hague: The Future Of International Criminal Justice* (ed. P. Sands,), Cambridge University Press, Cambridge

дочи веза злочина против човечности и извршења „било којег дела у надлежности Суда“ у одредби овог кривичног дела. Она је створена да би се Силе савезнице осигурале од примене овог новог кривичног дела на поступке које су оне саме примењивале на становништва колонија или мањине у сопственим земљама.¹³ Сва поратна суђења за ратне злочине, не само Нирнберг и Токијо, имају једну исту моралну ману – поступци су вођени само против побеђених.¹⁴ Овај недостатак непристрасности заразио је сва поратна суђења за ратне злочине, тако да је на њима створена једна сумњива врста правде.¹⁵ Морално-етичке поставке законитости ових поступака су јасно означиле да ће сви они који су прекршили исто право једнако стати пред суд, али то се није десило.¹⁶ Државе победнице у Другом светском рату не могу да избегну приговоре да су кажњавали кроз посебне (специјалне) правосудне установе основане након што су злочини извршени, чиме је прекршено начело законитости.^{17 18}

Треба рећи да је било разлика између најважнијих судова тог времена. Међународни војни суд у Токију је био исполитизован у далеко већој мери него Нирнберг, препун неправилности у поступку и злоупотреба судских овлашћења.¹⁹ Јапански цар није оптужен само

2003; нав. према Mark Drumbl, „Pluralizing International Criminal Justice“, *Michigan Law Review* 6/2005, 1299.

¹³ William Schabas, *An Introduction to the International Criminal Court*, Cambridge University Press, Cambridge 2004, 42.

¹⁴ Хајд (*Hyde*) и Келзен (*Kelsen*) су се залагали за оснивање суда у којем би се особље састојало од држављана неутралних земаља. Из политичких разлога, како би имали надзор над током суђења, силе победнице нису усвојиле ову идеју, Антонио Касезе, *Међународно кривично право*, Београдски центар за људска права, Београд 2005, 47.

¹⁵ A. Fichtelberg, 19.

¹⁶ Комисија Уједињених нација за ратне злочине направила је листу од око 750 Италијана осумњичених за ратне злочине. Захтеви југословенске и етиопске владе да се неки од тих људи предају су остали мртво слово на папиру, упркос јасним одредбама Уговора о примирју савезника са Италијом. Нити италијанска привремена влада нити савезници нису извршили предају осумњичених, М. С. Bassiouni, (1999б) 120 121.

¹⁷ О начелу законитости у Нирнбергу и Токију, вид. Милан Шкулић, „Начело законитости у кривичном праву“, *Анали Правног факултета у Београду* 1/2010, 86 94.

¹⁸ Giovanni Conso, „Reflections of The International Criminal Court“, *Essays on The Rome Statute of The International Criminal Court* (eds. W. Schabas, F. Latanzi), Il Sirente, Ripa Fagnano Alto 2000, 3; Kenneth Gallant, „Individual Human Rights in New International Organisation: The Rome Statute of The International Court“, *International Criminal Law III* (ed. M. C. Bassiouni,), Transnationals Publishers, Ardsley New York 1999, 714.

¹⁹ Jackson Nyamuya Maogoto, „War Crimes And Realpolitik: International Justice From World War I to The 21st Century“, 2004, 103, нав. према M. Drumbl, 1300.

из политичких разлога.²⁰ Масовно сексуално насиље у потпуности је занемарено.²¹ Разлог за то су расне предрасуде којима су обилова-ли политички и војни представници сила победница на Пацифику.²² Мишљење судије америчког врховног суда Стоуна (*Stone*) у вези са Нирнбергом довољно говори о оба ова суда:

„Најбоље што се може рећи о Нирнбергу јесте то да је у питању политички акт победничких држава који је морално оправдан. Не волим да видим да се то тамо назива судом, а поступак по коме тече да се назива *common law*“.²³

5. ПЕРИОД ХЛАДНОГ РАТА

Након ових суђења међународно кривично право доживљава последње светле тренутке у оквиру ОУН, где се ради на предлозима аката који су требало да буду озакоњење ове гране права. Овај рад се окончава 1953. године, када оно поново улази у период замирања и стагнације.²⁴

Сасвим је јасна и видљива непосредна хронолошка веза међународног кривичног права и периода који историја назива „Хладни рат“. У смислу односа снага на светској, глобалној политичкој сцени, он представља равнотежу која неповољно делује на развој међународног кривичног права. Нити се ради на озакоњењу међународног кривичног права, нити се оснивају установе међународног кривичног правосуђа. Пад Берлинског зида историја сматра окончањем Хладног рата, а са његовим крајем настаје нова неравнотежа у међународним односима. Ова неравнотежа води ка новом замаху у развоју и ширењу међународног кривичног права, прво путем оснивања привремених уста-

²⁰ John Dugard, „Criminal Responsibility of States“, *International Criminal Law III* (ed. M. C. Bassiouni), Transnationals Publishers, Ardsley New York 1999, 240.

²¹ Kelly Askin, „Sexual violence in Decisions and Indictments of the Yugoslav and Rwandan Tribunals“, *American Journal of International Law* 1/1999, 122.

²² Међународни војни суд за Далеки исток је у потпуности пропустио да гони јапанске оптуженике за случајеве тзв. „жена за утеху“. Једини изузетак пред Међународним војним судом у Токију, који осликава расни поредак који је Суд успоставио, у погледу ових случајева јесу 35 холандских жена које су завршиле као „жене за утеху“. Око 200.000 широм Далеког истока које су поделиле судбину поменутих Холанђанки није ни поменуто на суђењу: Laura Hein, „Savage Irony: The Imaginative Power of the ‘Military Comfort Women’ in the 1990s“, *Gender & History* 2/1999, 353.

²³ Henry Steiner, Philip Alston, *International Human Rights In Context*, Oxford University Press, Oxford 2000 124, нав. према: Stephen Eriksson, „Treatment Under International Humanitarian Law: Criminal Accountability, State Responsibility, And Cultural Considerations“, *Air Force Law Review* 2004, 280.

²⁴ Потпуно о томе код: В. Василијевић, 157 167.

нова међународног кривичног правосуђа, а затим и путем оснивања међународног кривичног суда.^{25 26}

6. ПОСЛЕДЊЕ БИТКЕ ХЛАДНОГ РАТА: ХАГ И АРУША

Трибунали у Хагу и Аруши оптерећени су са две врсте политичких препрека да би били названи судовима у пуном смислу те речи. Прве политичке препреке су системске и уграђене су у саме темеље тих правосудних тела. Оне никад не могу бити исправљене. Друге препреке су политички упливи у рад ових судова и могли би их поредити са неком врстом генетске грешке.²⁷ Оне могу бити исправљене, али је након више од деценије рада питање да ли је и ова врста политичке препреке постала системска. Ове две врсте политичких препрека се често преплићу и тешко их је одвојити.

6.1. Системске политичке препреке

Системске политичке грешке су повезане. Најважнија је кршење начела законитости²⁸ путем оснивања привремених институција међународног кривичног правосуђа са повратном временском надлежношћу.²⁹ Трибунали немају надзор легислатора или нормативне традиције услед чега су неделотворни и спори.³⁰ Основне правне

²⁵ Шабаз пише како је рад на оснивању међународног кривичног суда замро 50 тих година прошлог века због хладног рата и да је оживео неколико недеља након пада Берлинског зида. Тада је Генерална скупштина УН изгласала да се рад обнови, William Schabas, „International Criminal Court: Secret of It's Success“, *Criminal Law Forum* 4/2001, 415; Богдан примећује да је оснивање Трибунала у Хагу и Аруши коинцидирало са обновљеним међународним ентузијазмом за основање сталног међународног кривичног суда Attila Bogdan, „The United States and The International Criminal Court: Avoiding Jurisdictions Through Bilateral Agreements in Reliance on Article 98“, *International Criminal Law Review* 1 2/2008, 4.

²⁶ Андерсон назива нагли развој међународног кривичног права од 1990. године „изузетном појавом“, али не истиче разлоге који су довели до тога, Keneth Anderson, „The Rise of International Criminal Law: Intended and Unintended Consequences“, *European Journal of International Law* 2/2009, 331.

²⁷ Богдан сматра да су прецеденти створени у Нирнбергу и Токију играли важну улогу у стварању Трибунала у Хагу и Аруши, A. Bogdan, 3.

²⁸ О начелу законитости у међународном кривичном праву код М. Шкулић, 85 99.

²⁹ Kai Ambos, „The International Criminal Law at The Crossroads: From Ad Hoc Imposition to a Treaty Based Universal System“, *Future Perspectives on International Criminal Justice*, (eds. C. Stahn, L. van den Herik) T. M. C. Asser Press, The Hague 2010, 161 162.

³⁰ Временско трајање појединих суђења пред Хашким трибуналима је такво да је 2000. године генерални секретар УН морао да пошаље комисију стручњака која

поставке су лоше одређене, многе судије су неискусне, не само у међународном кривичном праву, већ и у кривичном поступку, па и у кривичном праву уопште.³¹ Судијама Трибунала дата је огромна моћ, јер поред правосудних, имају и легислативна овлашћења.³² До сада су та легислативна овлашћења користили више од 30 пута, што је нарушило углед установе,³³ али и међународног кривичног права.³⁴ Иако имају надлежност да суде само за злочине набројане у Статуту, судије Трибунала су сами, путем „Правила поступка и доказивања“, присвојили право да доносе нова кривична дела.³⁵ Ова слобода дата судијама је сувише широко постављена, нарочито узевши у обзир да је пристрасност *ad hoc* трибунала уочена још пре 35 година.³⁶

је извршила надзор над радом овог тела и препоручила неколико начина на које би се она убрзала. Тужилац трибунала је прегледајући извештај поставио питање како се могу бескрајно сложена суђења смањити на обим подобан за један кривични суд? Потпуно о раду ове комисије и њеним препорукама код Daryl Mundis, „Improving the Operation and Functioning of the International Criminal Tribunals“, *American Journal of International Law* 4/2000, 759 773.

³¹ Darryl Robinson, „The Identity Crisis of International Criminal Law“, *Leiden Journal of International Law* 4/2008, 928.

³² Резолуцијом Савета безбедности број 780 основана је „Комисија експерата“ која је имала налог да истражи да ли има кршења међународног хуманитарног права на простору бивше Југославије. Један од чланова комисије је био и Вилијам Џ. Фенрик (*William J. Fenrick*), припадник војне правне службе канадске војске. Исти човек је касније постао правни саветник у тужилашту Трибунала. Пун текст Завршног извештаја може се наћи на адреси <http://www.his.com/~twarrick/commxu3.htm#I.B>. Статут Међународног војног суда у Нирнбергу је омогућавао да се судије замене под одређеним условима и за време суђења. Запала (*Zappala*) сматра да је постојао недостатак независности суда који је утицао и на непристрасност судија. Руски судија Никиченко је учествовао и у прављењу Статута суда. И француски резервни судија Фалко (*Falco*) је такође учествовао у писању Статута, *Salvatore Zappala, Human Rights in International Criminal Proceedings*, Oxford University Press, Oxford 2003, 18 19.

³³ *Ibid.*, 18 19; Alexander Zahar, „The Ictr’s Media Judgement And The Reinvention of Direct And Public Incitement To Commit Genocide“, *Criminal Law Forum* 1/2005, 48.

³⁴ Xavier Tracol, „The Appeals Chambers of The International Criminal Tribunals“, *Criminal Law Forum* 2/2001, 163 164. „Дајући себи за право да одступи од правних начела приликом одлучивања и да узима у обзир политичке циљеве суд [Хашки трибунал] је учинио један корак даље у нарушавању кредибилитета међународног кривичног права“, А. Fichtelberg, 19.

³⁵ Потпуно о овом проблему код: Michael Bohlander, „International Criminal Tribunals and Their Power to Punish Contempt and False Testimony“, *Criminal Law Forum* 1/2001, 91 118.

³⁶ Хенри Барнард (*Henri Bernard*), судија Међународног војног суда за Да леки исток, постављен од Француске, је приликом суђења издвојио мишљење и истакао да Статут није заснован ни на једном правилу, које је постојало у време, када су кривична дела извршена. Додао је и да је толико начела правде повређено у току поступка, да би пресуда несумњиво била поништена из правних разлога у

Делотворно спровођење међународног кривичног права се не може оснивати на раду *ad hoc* трибунала јер се они оснивају за одређене државе и одређене случајеве што упућује на елеменат селективности у спровођењу ове гране права и доводи у опасност њен развој, заокруживање и будућност.³⁷ Један од судија Трибунала у Хагу, његов бивши председник, каже да „правда не може да буде селективна и да стога *ad hoc* трибунали треба да буду замењени сталним међународним кривичним судом опште надлежности“.³⁸ Трибунали су основани и њихове судије изабране након извршења кривичних дела која су налазе у надлежност ових тела. Прво ствара сумњу да су им статuti „скројени“ према потребама догађаја и држава за које су основани.³⁹ Друго рађа сумњу у непристрасност судија.⁴⁰

Једна од политичких системских препрека долази од људских слабости и може се објаснити психологијом:

„Преовлађујуће осећање међу судијама трибунала у Аруши јесте да доприносе новом светском поретку у којем нема некажњавања за

било којој цивилизованој земљи, вид. Богдан Златарић, „Хашка конвенција од 1907. године и индивидуална кривична одговорност за ратне злочине“, *Југословенска ревија за међународно право* 2/1958, 339. Јосиповић подвлачи да је и у Нирнебергу и у Токију погажено начело законитости, Иво Јосиповић, „Маргиналије поводом могућег процесуирања злочина почињених у рату у Хрватској“, *Наша закони тост* 11 12/1991, 1298. Пиндић се саглашава са ставовима Женевског (и касније Њујоршког) *ad hoc* комитета за међународно кривично правосуђе, основаног на V заседању Генералне скупштине ОУН, који су заузели став да Међународни кривични суд не сме бити помоћни орган Генералне скупштине ОУН, јер постоји опасност да буде под њеним политичким утицајем. Он налази да је прави пут за оснивање Међународног кривичног суда међународни уговор. Чини се да би ово требало да важи за помоћне органе Савета безбедности, Димитрије Пиндић, „Међународни кривични суд“, *Југословенска ревија за међународно право* 2/1958, 383 384.

³⁷ Antonio Bianchi, „Immunity versus Human Rights: The Pinochet Case“, *European Journal of International Law* 2/1999, 250.

³⁸ Antonio Cassese, „Reflections on International Criminal Justice“, *Modern Law Review* 1/1998, 10.

³⁹ Mahmoud Cherif Bassiouni, „The Normative Framework of International Humanitarian Law: Overlaps, Gaps and Ambiguities“, *International Criminal Law*, III, (eds. M. C. Bassiouni.), Transnationals Publishers, Ardsley New York 1999, 624.

⁴⁰ Бивши председник Комисије ОУН за геноцид и главни саветник у Америчко мексичкој „Комисији за захтеве“, Џон Мактос (*John Maktos*), сматра да *ad hoc* кривични трибунали трпе приговор да представљају „правду победника“ и да су пристрасни јер су њихове судије изабране након што су се кривична дела догодила. Решење је стални међународни кривични суд са судијама изабраним за стално и пре догађаја за које суде, а не за поједини случај и након што су се догађаји одиграли. Преседан, на пољу грађанског права, који нас тако учи, постоји. То је Међународни суд правде у Хагу, Fannie Klein, Daniel Wilkes, „United Nations Draft Statute for an International Criminal Court: An American Evaluation“, *International Criminal Law* (eds. E. M. Wise, G. O.W. Mueller), Fred B. Rothman & Co, New Jersey 1965, 580 581.

тешка кршења међународног хуманитарног права. Та свест гурнула их је ка ‘правном активизму’ односно ‘правној апсурдности’. Судије Међународног кривичног трибунала у Хагу нису изузети од истих приговора.^{41 42}

Овом занимљивом мишљењу се придружује друго, по којем судије нагињу одлукама којима се шири домашај и значај међународног кривичног права, јер је то у њиховом професионалном интересу.^{43 44} Овакво понашање није неуобичајено за особље *ad hoc* правосудних тела.⁴⁵ *Ad hoc* судови су по природи окренути ка „мисији“ – циљу због кога су основани, па је особље склоно да од правосудног тела направи заједницу мисионара.^{46 47} Ово је природна психолошка последица чињенице да су суђења за ратне злочине увек била растрзана између легалитета и легитимитета, где је превагу углавном имао легитимитет.⁴⁸ Још један од разлога због којег су судије склонне осуђујућим одлукама јесу очекивања средине која их је изабрала на тај положај.⁴⁹ Као начелан закључак може се истаћи да поступци

⁴¹ A. Zahar, 48.

⁴² Психологијом се може објаснити појава да се код тешких кривичних дела оптужени лакше проглашавају кривим у јавности, па је самим тим већи притисак на судије у истом правцу, D. Robinson, 929.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ Трибунал у Хагу, одређеним потезима у поступку (као што су наметање одбране и замена судија након изношења доказа од стране оптужбе), покушава да осигура пресуду над Милошевићем по цену свог угледа, Megan Fairlie, „Adding Fuel To Milosevic Fire: How The Use Of Substitute Judges Discredits The UN War Crimes Tribunals“, *Criminal Law Forum* 2/2005, 156 157.

⁴⁵ Линтон држи да је немогуће гонити све извршиоце кршења међународног хуманитарног права, па да се стога треба усредсредити на „оне који носе највећу одговорност“, Suzannah Linton, „Cambodia, East Timor and Sierra Leone: Experiments in International Justice“, *Criminal Law Forum* 2/2001, 243. Питање се само намеће како унапред одредити оне који су „најодговорнији“, а да се не наруши начело прет поставке невиности?

⁴⁶ Group of authors, 48.

⁴⁷ Судско веће Трибунала у Хагу у случају Фурунција одбило је да изузме судију Флоренс Мумбу (*Florence Mumba*) иако је она пре преузимања дужности у Хагу била члан Комисије УН за положај жена. Комисија се бавила истраживањима о наводним силовањима на просторима бивше Југославије и својим закључком тражила да се подигну оптужнице за сексулане деликте. Мумба је заједно са осталим члановима комисије потписала речени извештај, али то није било довољно да дође до њеног изузећа, Theodor Meron, „Editorial Comment: Judicial Independence and Impartiality in International Criminal Tribunals“, *American Journal of International Law* 2/2005, 366.

⁴⁸ Све неправде учињене на свим суђењима за злочине против људских права „бледе пред моралном кривицом“ извршилаца, Andrew Altman, Christopher Wellman, „A Defense of International Criminal Law“, *Ethics* 1/2004, 56 57.

⁴⁹ D. Robinson, 929.

трибунала тешко обезбеђују поштено суђење у најширем смислу тих речи.⁵⁰

6.2. Политички упливи у рад Трибунала

Политички упливи у рад Трибунала су очити и лакше видљиви.⁵¹⁻⁵² Углавном, се свODE на политику оптуживања.⁵³⁻⁵⁴ Политика оптуживања Трибунала у Хагу је нејасна и селективна.⁵⁵ Ово ни не чуди, јер је одавно примећено да све нередовне институције међународног кривичног правосуђа јесу системски пристрасне и теже да гоне само једну страну у сукобу због кога су основане.⁵⁶ Међународни судови за ратне злочине су увек били део међународне политике.⁵⁷ Тако су и трибунали за бившу Југославију и Руанду савремене појаве са старом потком.⁵⁸ И сами тужиоци се често више бави другим пословима него оптужбама. Тако је први тужилац Три-

⁵⁰ К. Ambos, 165.

⁵¹ Џојнер и Постераро се надају да ће нови међународни кривични суд бити делотворнији у раду и мање под утицајем политике него трибунали, Christopher Joyner, Christopher Posteraro, „The United States and The International Criminal Court: Rethinking the Struggle Between Nacional Interest and International Justice“, *Criminal Law Forum* 3/1999, 384.

⁵² Делмас Марти назива суђења пред Трибуналима *show justice*, Mireille Delmas Marty, „Violence and Massacress Toward a Criminal Law of Inhumanity“, *Journal of International Criminal Justice* 1/2009, 15.

⁵³ Голдстон, први тужилац Трибунала у Хагу, је изнео да му је 1994. годи не пријатељски било речено да ако хоће новац за буџет Трибунала онда мора да подигне неку оптужницу. У намери да одржимо Трибунал у раду морали смо да подигнемо неку оптужницу хитно. То је објашњење за оптужницу против Драгана Николића, Richard Goldston, „Prosecuting Rape as a War Crime“, *Case Western Reserve Journal of International Law* 3/2002, 281.

⁵⁴ „Правна и правосудна патологија, која је углавном критикована од стране теоретичара међународног права, има неколико одлика. Понашање Хашког трибунала, а нарочито његовог Тужилаштва, најбољи је пример [ове патологије]“, D. Zolo, 802.

⁵⁵ Geert Jan Knoops, „Challenging The Legitimacy Of Initiating Contemporary International Criminal Proceedings: Rethinking Prosecutorial Discretionary Powers From a Legal, Ethical And Political Perspective“, *Criminal Law Forum* 4/2004, 377; Larry May, *Crimes Against Humanity: A Normative Account*, Cambridge University Press, Cambridge 2005, 213.

⁵⁶ Амбос из овог закључка изузима само Хашки трибунал, али не износи аргументе за овај изузетак, К. Ambos, 165.

⁵⁷ „Одлука Трибунала [у случају Ердемовић] донета је под утицајем бројних ванправних мерила... била би политичка наивност игнорисати сложен политички оквир у којем [Хашки] Трибунал делује“, А. Fichtelberg, 18.

⁵⁸ Garry Bass, *Stay the Hand of Vengeance: The Politics of War Crimes Tribunals*, Princeton University Press, Princeton, New York 2000, 5, нав. према S. Economides, 35.

бунала у Хагу, Ричард Голдстон (*Richard Goldston*), како запажају поједини аутори, више времена потрошио бавећи се дипломатијом (а она се свакако може назвати политиком), него тужилачким радом.⁵⁹ Слична оцена се може дати и за његове наследнике.

Историјски посматрано, државе су некад прибегавале кривичним поступцима ради унижавања претходних политичких поредака, када су обележавале политички преображај.⁶⁰ Ту су кривични поступци средство, а не циљ.⁶¹ С друге стране, било је случајева да је политички преображај био толико тежак да се изводио по цену општег помиловања политичких противника.⁶² Исто је стање на међународној равни. У зависности од односа снага на међународној равни међународно кривично право добија замаха или бива спутано. Стога се са нарочитом пажњом мора поступати приликом указивања почасту установама међународног кривичног правосуђа.⁶³ Ако су трибунали уопште имали задатак да стварају „владавину међународног права“, онда су мало учинили на том пољу.⁶⁴ Шта год учинили до краја свог мандата, трибунали ће остати „контрoверзни“.⁶⁵

7. НАЈНОВИЈА КРЕТАЊА: РИМСКИ СТАТУТ

У којој мери је и Римски статут оптерећен већ описаним проблемима? Да ли ће га политика спутавати или охрабривати? С обзиром на то да је нов, овом суду се мора оставити време да би се пока-

⁵⁹ John Hagan, Ron Levi, „Crimes of War and the Force of Law“, *Social Forces* 4/2005, 1514.

⁶⁰ Приликом поновног установљавања краљевине у Енглеској тело Оливера Кромвела је ископано и суђено му је, а затим је над њим „извршена“ смртна казна, Allison Danner, Jenny Martinez, „Guilty Associations: Joint Criminal Enterprise, Command Responsibility, and the Development of International Criminal Law“, *California Law Review* 1/2005, 91.

⁶¹ Сврха Трибунала у Хагу није била да суди појединцима са простора бивше Југославије, већ да утиче на западно јавно мњење, M. Delmas Marty, 15.

⁶² Ruth Wedgwood, „The International Criminal Court: An American View“, *European Journal of International Law* 1/1999, 95.

⁶³ Зависност међународног кривичног права од унутрашњих политичких потреба, заједно са неким сумњама о улози права у поништавању мржње, саветују потребу за нарочитом пажњом приликом указивања почасту Међународном војном суду у Нирнбергу, што важи и за све установе које је он надахнуо, M. Drumbl, 1302.

⁶⁴ L. May, 200: „процедуралним одбранама [*defences*] се мора дати већа тежи на [пред међународним кривичним трибуналом] него што им је била дана од страна међународних кривичних трибунала, ако уопште треба да постоји нешто што се зове владавина међународног права [*international rule of law*]“.

⁶⁵ A. Danner, J. Martinez, 96.

зао. Зато свака коначна оцена о утицају политике на његов рад мора да се остави за будућност. С друге стране, није немогуће дати неке ограничене и привремене оцене које произилазе из мана уграђених у оснивачке акте Међународног кривичног суда (даље: МКС).

Тако се већ сада у актима Међународног кривичног суда може приметити надмоћ кривичноправних поставки англосаксонске породице правних система,⁶⁶ која ће у крајњој линији водити ка политичком утицају водећих држава англосаксонског културно-цивилизацијског круга.⁶⁷ Римски статут има неке од системских грешака које смо већ видели код његових претходника, али је у исто време лишен неких од најзначајнијих, јер је донет, између осталог, као одговор на мане Трибунала.

Можда најважније од свега јесте чињеница да временска надлежност МКС није повратна. Судије се бирају унапред за кривична дела која ће се тек десити. Његов рад подлеже надзору скупштине држава чланица. Највећа мана му је висока неодређеност норми. Кривично право мора да буде јасно одређено и да до танчина одређује елементе кривичних дела. Међународно кривично право је, када се пореди са било којим просечним унутрашњим кривичним правом, скуп правних правила чије је важење често у питању, а значење у великој мери неодређено.⁶⁸ У погледу материјалноправних норми Римског статута овај закључак стоји, истина у мањој мери него за целину међународног кривичног права. Ослањање на кривично право са повратним дејство била је највећа претња легитимитету међународног кривичног правосуђа XX века. Највећа претња данас јесте ослањање на неодређене правне норме.^{69 70}

Ова системска грешка (неодређеност норми) је намерна. Она је природна последица поступања држава које надзиру међународни легислативни поступак. Оне су невољне да отклоне преклапања, празни-

⁶⁶ „У ствари, у Енглеској је развијеније кривичнопроцесно право“, Маринка Цетинић, „Поглед на нужну одбрану у евроконтиненталном и англосаксонском систему кривичног права“, *Анали Правног факултета у Београду* 2/2006, 167. Овај закључак важи за целокупну англосаксонску породицу правних система. С обзиром на то да су државе англосаксонског цивилизацијског круга најутичајније у поступцима стварања међународног кривичног права, оне су ову одлику свог кривичног права пренели у међународно кривично право у целини, па тако и у акте Међународног кривичног суда. Право кривичног поступка је надмоћно над материјалним у реченим актима.

⁶⁷ Меј ову појаву, грешком, назива „западњачка пристрасност“, мада она јесте „англосаксонска“ пристрасност, јер као примере наводи унакрсно испитивање и оптужни тип кривичног поступка, L. Mau, 174 175. Ово су одлике само англосаксонских кривичних поступака, а не свих у „западњачком“ свету.

⁶⁸ A. Altman, C. Wellman, 52.

⁶⁹ S. Eriksson, 279 280.

⁷⁰ О начелу законитости у Римском статуту вид. М. Шкулић, 94 99.

не и нејасноће у међународном кривичном праву. То је разумљиво, с обзиром на то да се геноцид и злочини против човечности појављују у оквиру државног деловања и политике, а државе нису спремне да криминализују понашања својих високих службеника.^{71 72} Државе и даље теже да заштите краткорочне националне интересе пре него опште људске вредности.⁷³ Римски статут није први акт међународног кривичног права који је препун неодређених и великих потврда неких права које могу да значе све, али у исто време не морају да значе ништа.⁷⁴ Ово је, у првом реду, последица тога што политичка, пре него правна, питања преовлађују приликом стварања конвенција у међународном кривичном праву.⁷⁵ У другом реду, овакво стање је последица чињенице да акте у области међународног кривичног права не припремају стручњаци за кривично право, већ дипломате и политичари.⁷⁶ Описана неодређеност није увек исход лоше намере, већ невичности и неумешности поменутих политичара и дипломата као твораца међународног хуманитарног права, што је већ забележено у науци.⁷⁷

8. ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ МЕЂУНАРОДНО КРИВИЧНО ПРАВО БЕЗ ПОЛИТИКЕ

Уплив политике као препреке у развоју међународног кривичног права и међународног кривичног правосуђа је описан. С друге

⁷¹ M. C. Bassiouni, (1999), 618 619; Marco Sassoli, Antoine Bouvier, *How Does Law Protect in War?*, International Committee of The Red Cross, Geneve 1999, 247 248. Данас државе нису спремне да прихвате Међународни кривични суд који би имао овлашћења иста која има Трибунал у Хагу у односу на државе бивше Југославије, Ivo Josipović, *Haško implementacijsko kazneno pravo*, Informator, Zagreb 2000, 55. Такав став неки ће назвати „цинизмом, а други политичким реализмом“, пише Јосиповић.

⁷² Проучавањем историје света након пада Берлинског зида поново се учи лекција да спољна и унутрашња политика утиче на начин како се воде ратови, али и на начин на који се одређује рат као злочин, J. Hagan, S. Greer, 260.

⁷³ Државе нису уздржане само на пољу криминализације понашања која представљају тешка кршења обавеза које произилазе из међународног права, већ и на пољу примене права које већ створено А. Касезе, 2005, 5.

⁷⁴ S. Eriksson, 279.

⁷⁵ Отуд Меј геноцид и друга међународна кривична дела назива „политичким кривичним делима“, L. May, 170 173.

⁷⁶ Mahmoud Cherif Bassiouni, „Sources and Content of International Criminal Law: A Theoretical Framework“, *International Criminal Law III* (eds. M. C. Bassiouni, Transnationals Publishers, Ardsley New York 1999, 49.

⁷⁷ Goran Melander, „International Humanitarian Law and Human Rights“, *Scandinavian Studies in Law* 1/1985, 141; Artur W. Rovine, „Human Rights: A New Policy by a New Administration“, *Proceedings of the 71st Annual Meeting*, American Society of International Law 1977, 69.

стране, чини се да је другачији, благотворан, утицај политике на ову грану права такође неизбежан. Ово јасно произилази из претходно описане, тесне повезаности развоја међународног кривичног права и односа снага на међународној политичкој позорници. Ова повезаност је таква да се на основу те везе може претпоставити када ће ова грана права добити замаха, а када ће бити спутана. Границе слободе институција међународног правосуђа су у тако тесној вези са политичком стварношћу, да се може рећи да су јој подређене.⁷⁸ Наведене границе се померају са померањем равнотеже политичке односно војне моћи:

„Потреба за страним улагањима, отварањем нових трговачких могућности, заштитом од безбедносних претњи или одговором на унутрашње или спољне политичке изазове води ка међународној сарадњи, али и ка мешању јачих у унутрашње послове слабијих. Остварено сирово или политички, кроз принуду или сарадњу, „политичко полицајисање“ (*political policing*) ће се појављивати све више и више на вишенародној и међународној равни“.⁷⁹

Оно што су све установе међународног кривичног правосуђа радиле јесте, како то назива Турк „политичко полицајисање“, а њихова појава се може објаснити његовом теоријом политичког криминалитета која је била полазна поставка (хипотеза) овог рада. Међународно право је, колико ограничено међународном политиком, толико треба да јој буде и захвална. Они су чврсто везани.⁸⁰ Не треба се претварати да једно може да живи и развија се без другога.⁸¹ Колико може да буде главна препрека за рад МКС-а, толико је политика неопходна за постојање међународног кривичног права и институција њеног правосуђа.⁸² Деловање МКС-а свакако долази у додир са политичким

⁷⁸ John Cerone, „The Kosovo Advisory Opinion of The International Court of Justice“, *Annals of the Faculty of Law in Belgrade* 3/2010, 214. Тероне тврди да је Саветодавно мишљење Међународног суда правде тако срочено да није ништа решило и закључује да ако Суд нема начина да се одупре политичком притиску, онда треба да се повуче и да питање независности Косова и Метохије препусти политичким токовима.

⁷⁹ A. Turk, 20, нав. према J. Hagan, S. Greer, 233.

⁸⁰ Тероне тврди да државе користе Међународни суд правде као политичко средство. Ово само по себи није проблематично док год Суд успе да очува интегритет судског поступка, J. Cerone, 214.

⁸¹ Henry Stimson, „The Nuremberg Trial: Landmark in Law“, *Foreign Affairs* 1947, 189, нав. према Antonio Cassese, „On the Current Trends towards Criminal Prosecution and Punishment of Breaches of International Humanitarian Law“, *European Journal of International Law* 1/1998, 10 фн. 41.

⁸² „Источни гријех... међународног казног права и међународног судовања је изнимно велика везаност за политику...“, Ivo Josipović, *Uhićenje i pritvor*, Targa, Zagreb 1998, 84.

интересима над којима државе не желе да препусте надзор.⁸³ Као што постојање Савета безбедности УН сведочи да постоје државе које „обезбеђују“ стабилност и мир у свету и државе који га „троше“, тако је МКС услуга коју стабилне државе обезбеђују нестабилним.⁸⁴ Колико год га називале свеопштим, „стабилне државе“ ипак немају намеру да своје држављане подвргну његовој надлежности.⁸⁵ Овај став је доследан сложеној историјској повезаности међународних кривичних дела и међународних политичких односа.⁸⁷ И сам МКС, колико год био правна установа, биће високо исполитизован и подређен политичким интересима најутицајнијих земаља,⁸⁸ а било какав успех у раду доживеће само кроз сарадњу држава и сагласност политичара.⁸⁹

⁸³ J. Charney, 455.

⁸⁴ K. Anderson, 333.

⁸⁵ Неке од најзначајнијих држава у свету, као што су САД или Велика Британија, допуњавају сопствено кривично законодавство или доносе нормативе о сарадњи са Међународним кривичним судом, управо са циљем да он никада не успостави своју надлежност над неким њиховим држављанином. За САД вид. Jann Klefner, „The Impact of Complementarity on National Implementations of Substantive International Criminal Law“, *Journal of International Criminal Justice* 1/2003, 111-112; За Британију видети образложење које је пратило предлог британског закона о сарадњи са Међународним кривичним судом. Образложење каже, између осталог, да је једна од сврха овог акта да омогући да домаће власти увек могу да гоне британског држављана, становника или лице у британској служби, било да дело из надлежности Суда изврши у земљи или иностранству: Explanatory Notes to International Criminal Court Act, Note 6, http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2001/en/ukpgaen_20010017_en_1, 3. јун 2010. године. За Немачку вид. *Bundestags Drucksache (Parliamentary Documents)* 14/8524 at 12, где се налази објашњење немачког Међународног кривичног закона (*Volkerstrafgesetzbuch*) из 2001. године. Ту се каже да је једна од сврха доношења овог закона да се обезбеди да нити један немачки држављанин не буде гоњен од стране Међународног кривичног суда нав. према Gerhard Werle, Florian Jessberger, „International Criminal Justice Is Coming Home: The New German Code Of Crimes Against International Law“, *Criminal Law Forum* 2/2002, 199.

⁸⁶ Као најбољи пример може да се узме историја САД. Од 1776. године и стицања независности САД су најмање 235 пута уротребљавале своју војну силу да интервенишу ван граница своје земље. Од 1945. године до данас САД су учествовале у збацивању више од 50 различитих влада у свету. У америчкој историји равно десет бивших генерала се успело на положај председника Све у свему, грубо се процењује да су укупне жртве наведене америчке политике у дугом временском раздобљу од њеног оснивања до данас достигле број од 30 милиона, Chaitanya Dave, *Crimes Against Humanity, A Shocking History of U.S. Crimes Since 1776*, Author House, Bloomington 2008, 419.

⁸⁷ Политички елемент ових суђења је под надзором политичких и правних тела међународне заједнице, S. Zappala, 43-44.

⁸⁸ Зоран Стојановић, *Кривично право Ошуми део*, Правна књига, Београд 2009, 19-20.

⁸⁹ Robert Tucker, „The International Criminal Court Controversy“, *World Policy Journal* 2001, 80, нав. према S. Economides, 49.

9. ЗАКЉУЧАК

Утицај политике на међународно кривично право и установе његовог правосуђа не само да је јасно видљив, него је својствен целокупном развојном току ове правне гране. Њена генеза показује не само тесну повезаност, већ и потпуно међудејствовање политике и међународног кривичног права, у којем прва јесте „услов без којег не може“ друга. Само у временима снажног нарушавања равнотеже у међународним политичким токовима (окончање светских ратова и крај хладног рата) јављало се и развијало међународно кривично право. Чим би се нарушена равнотежа поново успоставила, међународно кривично право би губило на значају, замирало или би било стављено у стање „хибернације“ до неке нове неравнотеже. Управо захваљујући описаној вези, развој ове правне гране и њеног правосуђа јесте скоковит, испрекидан и несталан.

Осим у ретким временским раздобљима када би подстакла развој међународног кривичног права, политика би се све време мешала у њено уобличавање или деловање установа њеног правосуђа. Тако механизми стварања њених норми, када јесу јасно одређени (међународне конференције), делују под пресудним утливом политичара или дипломата, а не стручњака. Када нису јасно одређени (планарна седница судија неке установе међународног правосудног тела са квазилегислативним овлашћењима) не потпадају под било какав вид надзора. Захваљујући томе међународно кривично право обилује високо неодређеним нормама или оним са повратним временским дејством. Уврштавање обичаја међу изворе међународног кривичног права је нарочито допринело претходној појави.

Рад установа међународног кривичног правосуђа, нарочито њихових тужилаштава, је под сталном политичким притиском. У стручној јавности влада скоро неподељено мишљење да је политика оптуживања ових установа селективна, а да је непристрасност судија под сталним изазовом. Основни разлог за ове појаве је чињеница да се ове установе оснивају, а њихови судије и тужиоци бирају након догађаја за које треба да суде.

Оснивање Међународног кривичног суда је припремљено тако да се један део ових приговора не може упутити. Ако је основни закључак рада тачан, чини се да ће се ова правосудна установа тешко одвојити од утицаја политике који је одликовао целокупан развој међународног кривичног права.

Може се дати оцена да је однос права и политике у међународном кривичном праву у њеним правосудним установама сложен и двојак. Право и политика су нераскидиво везани у међународном кривичном праву. Неопходни су једно другом да би међународно кривично

право деловало, али се налазе у сталном сукобу у којем политика преовладава и спутава право. Ово стање најбоље осликавају речи које се приписују Тукидиду:

„Право, како то иде у свету, јесте само питање међу онима који су подједнако моћни – дотле јаки раде шта могу, а слаби трпе шта морају“.

Dr. Branislav Ristivojević

Assistant Professor

University of Novi Sad Faculty of Law

IMPACT OF POLITICS ON DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL LAW

Summary

It is a long time ago now since legal science has marked several obstacles to development and formation of the international criminal law. This paper intends to clarify the relationship between the politics, as one of the most powerful obstacles of that kind, and the international criminal law and the institutions of its system of justice. History of the international criminal law is the history of political influence on its formation and application. However, politics has a two-sided impact on the international criminal law. It is a burden for the international criminal law, but it is also a prerequisite of its existence. It stimulates and inhibits its promotion at the same time. The law and the politics are permanently interconnected in this sphere. They are indispensable to each other, as international criminal law cannot take effect without politics. They are also in constant dispute, in which politics may often prevail and hamper the law.

Key words: *International criminal law. – International criminal court. – Ad hoc tribunal. – Politics.*